



RAQAMLI IQTISODIYOTDA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI BOSHQARISHNING MEXANIZMLARI

Gavhar Isamutdinova Sanjarovna

International school of finance, technology and science

instituti o'qituvchisi

ORCID 0009-0005-7518-7003

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13883949>

Annotatsiya

Ushbu tezisda raqamli iqtisodiyot ta'sirida logistika xizmatlari bozorini rivojlantirish va o'zgartirishning asosiy yo'nalishlari aniqlandi. Big Data texnologiyalari, blokcheyn, narsalar interneti, aqlli transport tizimlari, 3D bosib chiqarish va uchuvchisiz transport vositalari ko'rib chiqiladi. Logistikani raqamlashtirish oqibatlari va uni amalga oshirish bilan bog'liq xavflar aniqlangan.

Kalit so'zlar: logistika, raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt, uchuvchisiz transport vositalari, kraudsorsing, effektlar, xavflar

In this thesis, the main directions of development and change of the logistics services market under the influence of the digital economy were identified. Big Data technologies, blockchain, the Internet of Things, intelligent transportation systems, 3D printing, and unmanned vehicles will be considered. The consequences of digitization of logistics and the risks associated with its implementation are identified.

Keywords: logistics, digital transformation, artificial intelligence, unmanned vehicles, crowdsourcing, effects, risks

Raqamli iqtisodiyot logistika operatsiyalariga yangi muammolar va imkoniyatlarni olib keldi. Big Data, Internet of Things (IoT), sun'iy intellekt (AI) va blokcheyn kabi raqamli transformatsiya texnologiyalari logistika jarayonlarini optimallashtirish, samaradorlikni oshirish va xarajatlarni kamaytirish uchun ulkan imkoniyatlarni taqdim etadi. Biroq, ushbu texnologiyalarni joriy etish raqamli iqtisodiyotda logistika samaradorligini boshqarish mexanizmlarini chuqur tushunishni talab qiladi.

Bugungi kunda global raqamlashtirish ta'sirida logistika xizmatlari bozorining yaxshilanishi muqarrar. Logistika xizmatlari sifatiga yangi talablar qo'yilmoqda va ta'minot zanjirini boshqarishga yangi yondashuvlar paydo bo'lmoqda, bu erda nafaqat xarajatlarni minimallashtirishga, balki, birinchi navbatda, maksimal iqtisodiy samara, qiymat va foyda olishga e'tibor qaratilmoqda. Bunga raqamli platformalar yordam beradi, ularning yordamida



logistika ta'minot zanjirining barcha ishtirokchilarini integratsiyalash va muvofiqlashtirish, jarayonlarni robotlashtirish, narsalar interneti, bulut texnologiyalari, blokcheyn, Big Data texnologiyasidan foydalanish, uchuvchisiz transport vositalaridan foydalanish mumkin, dron orqali yetkazib berish va boshqalar. Bundan tashqari, logistika jarayonlarini boshqarish, robotlashtirish, avtonom (uchuvchisiz) transportni yaratish va boshqalar uchun masofaviy logistika bulutli platformalari, albatta, ishchilarning keng ko'lamli ishdan bo'shatilishiga olib keladi. Shu munosabat bilan davlat oldida mehnat bozorini, shuningdek, ta'lim sohasini o'zgaruvchan sharoitlarga moslashtirish mexanizmini ishlab chiqish vazifasi turibdi. Raqamli logistikaga o'tishda xodimlarning samarali moslashuvini ta'minlash va ijtimoiy keskinlikning kutilayotgan kuchayishini oldini olish uchun kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlashga kompleks yondashuv talab etiladi.

Shunday qilib, ko'rinib turibdiki raqamli texnologiyalar logistika tizimlari samaradorligini oshirish omili bo'lib, logistika xizmatlari bozorini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Raqamli iqtisodiyotda logistika samaradorligini boshqarish mexanizmlariga esa quyidagilarni kiritsak mubolag'a bo'lmaydi:

Talabni prognoz qilish uchun Big Datadan foydalanish. Big Data katta hajmdagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish imkonini beradi, bu esa kompaniyalarga o'z mahsulotlari va xizmatlariga bo'lgan talabni bashorat qilishga yordam beradi. Bu sizga inventarizatsiyani optimallashtirish, etkazib berishni rejalashtirishni yaxshilash va ortiqcha inventar yoki zaxiralar xavfini kamaytirish imkonini beradi.

Yuklarni monitoring qilish uchun narsalar internetini joriy etish. IoT real vaqt rejimida yukning joylashuvi va holatini kuzatish imkonini beradi. Bu yuklarning ko'rinishini yaxshilaydi, yuklarning yo'qolishi va shikastlanishining oldini olishga yordam beradi, etkazib berish vaqtlarini qisqartiradi va logistika operatsiyalarining umumiy samaradorligini oshiradi.



Logistikaning raqamli transformatsiyasi quyidagilarga imkon beradi:

logistika bozorining turli sub'ektlari iqtisodiy jarayonlarini AT vositalari orqali birlashtirish, ta'minot zanjirlarida axborot oqimlari va tizimlarini boshqarishni ta'minlash, biznes jarayonlarini integratsiyalash va optimallashtirish;

qayta ishlash jarayonlarini tezlashtirish orqali tovarlarga xizmat ko'rsatish va etkazib berish vaqtini qisqartirish va ma'lumotlarni uzatish;

xizmatlar sifatini oshirish orqali bozor ulushini oshirish va shu orqali kompaniyaning raqobatbardoshlik darajasini oshirish;

axborotni qayta ishlash, uzatish va saqlash sifatini oshirish;

qabul qilingan qarorlar samaradorligini oshirish.

3. Marshrutlarni optimallashtirish va omborlarni boshqarish uchun sun'iy intellektni qo'llash. Sun'iy intellekt katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilishi va talab prognozlari, ob-havo sharoiti, yo'l harakati va boshqa omillar asosida qaror qabul qilishi mumkin. Bu etkazib berish yo'nalishlarini optimallashtirish, transport xarajatlarini kamaytirish va ombor inventarlarini yanada samarali boshqarishga yordam beradi.

4. Logistika operatsiyalarining shaffofligi va xavfsizligini oshirish uchun blokcheyn texnologiyasini joriy etish. Blokcheyn ta'minot zanjiridagi ma'lumotlarning shaffofligi va haqiqiylikni ta'minlaydi, bu firibgarlik xavfini kamaytirishga, ishtirokchilar o'rtasidagi nizolarni hal qilish vaqtini qisqartirishga va tranzaksiyalar xavfsizligini ta'minlashga yordam beradi.



Xulosa qiladigan bo'lsak raqamli iqtisodiyotda logistika faoliyati bilan shug'ullanadigan barcha tashkilotlar ham o'z ishini raqamli xizmatlar bozoriga tezda moslashtira olmasligi va unda muvaffaqiyatli raqobatlasha olmasligi ayon bo'ladi. Bugungi kunda elektron savdo vositachilari (Internet birjalari, onlayn savdo maydonchalari) bilan o'zaro aloqa qilish vositalariga ega bo'lishga borgan sari ehtiyoj ortib bormoqda.

Shuningdek raqamli iqtisodiyotda logistika samaradorligini boshqarish mexanizmlari kompaniyalarning raqobatbardoshligini oshirish va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Katta ma'lumotlar, narsalar interneti, sun'iy intellekt va blokcheyn kabi zamonaviy texnologiyalarni joriy etish logistika jarayonlarini optimallashtirish, talabni prognozlashni yaxshilash, xarajatlarni kamaytirish va ta'minot ishonchliligini oshirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxat:

1. Воеводко Юрий. Как «хотелки» покупателей приводят к цифровой трансформации логистических цепей, и что поможет их выполнить [Электронный ресурс]. – режим доступа: https://newretail.ru/business/kak_khotelki_pokupateley_privodyat_k_tsifrovoy_transformatsii_logisticheski_kh_tsepey_i_chno_pomozhet/. (дата обращения: 05.03.2020)
2. Рожко, О. Н. Трансформация национального рынка логистических услуг в условиях цифровой экономики / О. Н. Рожко, В. В. Хоменко // Проблемы современной экономики. – 2019. – № 3 (71). – С. 211–215.
3. Королёва, А. А. Экономические эффекты цифровой логистики / А. А. Королёва // Журнал Бел. гос. ун-та. Экономика. – 2019. – № 1. – С. 68–76.
4. Дыбская В.В., Сергеев В.И. Цифровая логистика и управление цепями поставок: перспективы развития. [Электронный ресурс]. – режим доступа: http://ea.donntu.org:8080/bitstream/123456789/33474/1/conf_res1_12-13_04_18.pdf. (дата обращения: 05.03.2020).
5. Rejapov, X. X., & Aripova, N. S. qizi. (2022). XO'JALIK YURITUVCHI SUB'YEKTLAR FOYDASINI OSHIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR. INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE " INNOVATIVE TRENDS IN SCIENCE, PRACTICE AND EDUCATION", 1(2), 237–242. Retrieved from <https://academicsresearch.ru/index.php/iscitspe/article/view/786>

